

**Pr. lect. univ. dr. Florin Spanache,
Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Ovidius“ Constanța**

MARTIRIUL – FANATISM SAU JERTFĂ

Moto: „Nu există societate fără religie, pentru că fără religie nicio societate nu ar fi posibilă”¹.

Abstract: *Sacrifice and fanaticism are two opposite notions, because sacrificing yourself means doing what you do not like, making a decision that would situate you in a conflict of interests with yourself. After having very carefully weighed and concluded that you will have lost something very precious, not pushed by their circumstance, but forced by one's own conscience, one has chosen this hard road, only because of convictions that put only you in harm's way and only by coercion from the rulers of society.*

If you analyze the situation from the perspective of the social context, one is enticed to chose physical redemption, but one choses to suffer on a physical level in the hope of a purely spiritual plane, that one desires more than the palpable one.

This belief in life after death conquers the preservation instinct and the call of the flesh, of opportunism.

Keywords: *martyrdom, sacrifice, fanaticism, faith, humility.*

1. Smerenia, diferența dintre martiriu și fanaticism

Din punct de vedere psihologic, martiriul poate fi interpretat ca o propensiune pentru autoflagelare, o fascinație a creștinilor pentru sacrificiul suprem. Această interpretare nu este departe de adevărul credinței, deoarece o latură importantă a creștinătății se concentrează

1. René GIRARD, *Violența și sacrul*, Editura Nemira, București, p. 236.

în jurul noțiunii nebuniei pentru Hristos și a părăsirii lumii prin a părea nebuni pentru cei din lume, dar buni pentru Hristos, tot cu scopul de a ne putea ruga mai eficient pentru lume. În felul acesta vom sublinia că adevărul este la mijloc, iar felul în care acesta este prezentat poate fi ori dintr-un punct de vedere peiorativ, ori canonic, ambele puncte de vedere fiind oglindiri ale aceluiași adevăr, exprimând în esență același lucru, cu o singură nuanțare: în discursul peiorativ martirii se jertfeau într-un mod intenționat și voluntar, chiar superfluu, iar în discursul canonic sacrificiul este un efect al represiunii, nu o alegere liberă, un act dorit, căutat în mod intenționat. Cu toate acestea, în modul canonic, sacrificiul a fost un act absolut necesar, deși nu a fost dorit sau urmărit de către cei care s-au sacrificat, cu excepția sacrificiului Mântuitorului, Care, la rândul Său, a jucat rolul smereniei când, în rugăciunea din Ghetsimani, a cerut să se îndepărteze acest destin dacă este cu puțință (Mt 26, 39). Problema esențială a martiriului, ceea ce deosebește în acest caz binele de rău, martiriul autentic de percepția sa peiorativă sau chiar atentatul sinucigaș, expresia extremistă a luptei de gherilă, este smerenia.

Smerenia este vizibilă în primul și în primul rând în felul în care Mântuitorul Își acceptă jertfa, de la El urmând exemplul toți ceilalți mucenici, altfel mucenicii nu ar fi fost smeriți. Martiriul se cerea făcut sub ascultare și după exemplu, orice ar fi fost înainte de aceasta nu s-ar fi inclus în paradigmă, deoarece paradigma este inițiată de Domnul nostru Iisus Hristos (Mt 16, 24-25; Is 43, 10, 12; FA 1, 8). Nu este nicio coincidență că, în momentul martiriului, primul martir, Sfântul Arhidiacon Ștefan, îl vede pe Însuși Iisus Hristos, pe Care-L emula (FA 7, 55-56). Altfel spus, ucenicul este asistat de Învățător, Care îl primește în bucurie.

Bineînțeles că Mântuitorul Hristos ar fi putut trăi veșnic în această lume, pentru că era fără de păcat. Totul este posibil pentru Dumnezeu, iar asta nu ar fi constituit o realizare prea mare pentru El. Jertfa supremă a fost ceea ce a impresionat omenirea și a condus la schimbarea înfățișării întregii ei existențe. După cum spunea Părintele Constantin Galeriu în emisiunile sale televizate, „pentru noi, Învierea lui Hristos este minunea, dar pentru Dumnezeu, moartea Sa este minunea“. Să ne imaginăm existența Domnului nostru Iisus Hristos într-o lume în care

El nu S-ar fi jertfit, probabil aceeași cu a lui Socrate, într-un anonim relativ, precum un refugiat care nu ar fi schimbat cu nimic cursul istoriei de după gestul sustragerii de la pedeapsă. Cum ar fi putut să salveze vreodată istoria un personaj care își urmărește propria supraviețuire și propria ființare? Această dorință de supraviețuire sau de continuare a existenței în simpla ființă umană ar fi contrazis existența sa eternă de Dumnezeu, nemaivând scop nici Întruparea. Dumnezeu este ființa supremă eternă și nu era necesară supraviețuirea Sa în termeni istorici. Această ispită a perpetuării în materialitate nu poate să se fi iscat decât în perspectiva unui muritor de rând ca Sfântul Apostol Petru la momentul Schimbării la Față, când a sugerat să se facă trei colibe pentru Mântuitorul, Moise și Ilie, sau ca tâlharul care i-a sugerat să demonstreze dumnezeirea Sa prin coborârea de pe Cruce (Lc 23, 39). Numai în perspectiva materialistă suntem tentați să abordăm situația din punct de vedere demonstrativ, ostentativ, să permanentizăm o stare de fapt materială, aceasta fiind condiția care ne caracterizează. Cel care este materie cu predilecție este predispus să permanentizeze condiția materiei deoarece se realizează întru materie, întru efemer, actele lui Dumnezeu fiind o realizare întru spirit, întru smerenie.

2. Jertfa ca mijloc de desăvârșire

Unii se sacrifică pentru dragoste, căci și iubirea unei persoane, în scopul întemeierii unei familii, e un sacrificiu, pentru că semnifică renunțarea la oricare altă persoană în acest scop. Iubirea e o datorie, fericirea e o datorie², deci voința e suverană în lupta noastră pentru mântuire, asupra sentimentelor și rațiunii, deși acestea îi stau la temelie. De fapt, tocmai acesta este scopul lor, să ofere încordare omului către jertfa supremă față de Dumnezeu de la care vin toate, inclusiv dragostea semenilor pentru noi și a noastră pentru semeni. Utilitarismul și pragmatismul nu este nou, ci este vechi de când a căzut omul în păcatul primordial, de la prima și cea mai gravă secularizare din istorie, cu efecte devastatoare atât asupra religiei, cât și asupra istoriei în general.

2. ARISTOTEL, *Etica Nicomahică*, Editura Iri, București, 1998, p. 16.

Blestemul aruncat de Dumnezeu asupra lui Adam de a-și obține pâinea în sudoarea frunții și supraviețuirea sa sub toate aspectele sale, a ispitit pe urmașii lui Adam să se îndepărteze tot mai mult de adevărata cale de eliberare din robia păcatelor, făcându-i să alerge după cele trebuitoare existenței, după liniște, să lupte împotriva semenilor crotropitori, să dea naștere anumitor religii naturaliste, cu morale facile pentru plebe, prin care împărații să subjuge pe supuși și să persecute pe cei care nu le respectau, motivând că lipsa de cinstire a religiilor oficiale, care au ajuns să fie luate în serios chiar și de conducători, aduc catastrofe asupra imperiului.

În planul duhovnicesc, suntem exact invers de cum ne credem: dacă ne credem drepecți, suntem păcătoși, iar dacă ne credem păcătoși, suntem mai îndreptați (Lc 18, 12), pentru că ne raportăm la dreptatea și sfințenia lui Dumnezeu. În funcție de cum ne socotim, astfel vom fi judecați, deoarece cuvântul nostru nu corespunde cu realitatea.

Noțiunea martiriului nu este restrânsă la lumea de după păcat, întrucât în definiția martiriului se include și noțiunea de jertfă, fără de care omul originar nu ar fi putut să acceadă la o condiție superioară, însăși porunca unică fiind o chemare la jertfă. Totuși, este o distanță semnificativă între martiriul din contextul persecuției creștine și impunerea ascultării din Rai.

În urma căderii în păcat a primei perechi de oameni, Adam și Eva, întreaga existență de pe pământ a fost supusă stricăciunii. Aceasta nu putea fi înlăturată de om prin propriile sale puteri, ci numai prin lucrarea specială și interioară a lui Dumnezeu, adică prin prezența Sa în această lume, pentru a permanentiza în ea izvorul pururea curgător al harului, iar, prin aceasta, Sfânta Treime să lucreze neîncetat în lume, în scopul transfigurării ei și a îndumnezeirii omului.

Prin Întruparea Fiului, Dumnezeu-Tatăl a vrut să ajungă în apropiere imediată cu omul creat de El, pentru a-i transmite acestuia, în mod desăvârșit și direct, cele necesare desăvârșirii sale, așa cum pot comunica două persoane umane între ele.

3. Martiriul, condiția răspândirii Evangheliei lui Hristos

Misiunea creștină se săvârșește din încredințarea Mântuitorului Hristos cu scopul transmiterii Cuvântului Evangheliei la toate popoarele. Ea se realizează personal, nu doar spiritual, pentru a apela la libertatea fiecăruia de a voi să se unească cu Dumnezeu. Sfântul domnitor Constantin Brâncoveanu a zis: „Mai bine mori de o mie de ori, decât să-ți lepezi credința strămoșească pentru a trăi câțiva ani mai mulți pe pământ”³. Dar dacă în fața suferinței celorlalți ești obligat la apostazie? Atunci devine o alegere cu atât mai complicată cu cât cei a căror viață o vei salva sunt mai dispuși să se sacrifice⁴.

Se înțelege rolul faptelor sfinților pentru fiecare dintre noi, creștinii practicanți, deoarece noi suntem cei care ne identificăm prin același nume cu aceștia, aparținem aceleași familii spirituale și depindem într-un mod înescut de ceilalți.

Sfântul Domnitor Constantin Brâncoveanu, cu întreaga sa familie de martiri, ca și toți sfinții martiri din istorie, care deja au demonstrat devotamentul pentru poporul lor, vor fi și mai prezenți în viața noastră cotidiană dacă recunoștința noastră față de ei va crește, nu pentru că recunoștința este necesară sfinților, ci pentru că atitudinea recunoscătoare va putea apropia rugătorul de sfânt și-i va crește nădejdea că rugăciunile vor fi ascultate.

Dorul de martiriu trebuie văzut ca o îmbărbătare în fața torturii, doar o minte desensibilizată îl poate interpreta ca fanatism. Este doar o depășire a pragului fricii, o amortire a fricii în fața torturii, în fața singurătății unei morți brutale, violente, nedrepte, dezonorante, primite în mod paradoxal de cei care nu au greșit cu nimic, ci au murit pentru cei care îi torturau, față de care aveau dragoste și milă, pentru care se rugau. Aceste rugăciuni i-au și întors pe călăi, ca pe Saul (FA 9, 3-6).

3. *Marele domnitor Constantin Brâncoveanu: „Mai bine mori de o mie de ori, decât să-ți lepezi credința strămoșească pentru a trăi câțiva ani mai mulți pe pământ”*, <https://www.lovendal.ro/wp52/marele-domnitor-constantin-brancoveanu-mai-bine-mori-de-o-mie-de-ori-decat-sa-ti-lepezi-credinta-stramoseasca- Pentru-a-trai-cativa-ani-mai-multi-pe-pamant/>, accesat 15 nov. 2021.

4. *Silence*, <https://www.imdb.com/title/tt0490215/>, accesat 15 nov. 2021.

Martirii ne educă prin suferința lor, ne amintesc de Hristos, ne sădesc în inima de stâncă sămânța apropierii de Dumnezeu, ne schimbă prioritățile ca să putem crede într-o viață mai presus de cea materială, dar care se naște din umilința cea mai ancorată în materie.

Niciodată nu putem ști ce e bine, dar ei ne ajută să găsim acest discernământ, pentru că smerenia totală, față de toți și de toate este singura soluție.

Smerenia trebuie prigonitorilor, Dumnezeu a venit pentru prigonitori ca să îi schimbe. Rugați-vă pentru ei. Așa spun martirii, nu vă rugați pentru cei smeriți, ci pentru cei nesmeriți.

E foarte dificil să nu fim violenți, să nu răspundem cu dispreț prostiei și lașității, să nu devenim torționari, să alegem mila în locul dreptății. În aceasta constă ajutorul necesar torționarilor.

Aici ne diferențiem de statutul lor, altfel nu s-ar diferenția cu nimic dreptatea de nedreptate.

Compașiunea pentru martiriul sfinților este sentimentul care ne apropie de Hristos, care ne face să ne depărtăm de cei care îi martirizează, de o umbră a acelora în noi. Compașiunea este trăirea laolaltă cu martirii; aceasta este cea care produce catharsisul, transformarea prin identificarea nu doar cu martirii, ci și cu călăii, care ajută la exteriorizarea și purjarea răului din noi, a potențialului călău din noi.

„Transferul este un fenomen omniprezent și etern care, în ceea ce privește natura sa, este mai degrabă narativ și progresiv decât static. În cazul fiecărei persoane în parte, constituie colecția întâmplărilor tipice, fiecare dintre acestea fiind saturată de narațiunile vieții sale de până acum, respectiv construită din acestea și fiind viu populată de reîncarnarea psihologică a persoanelor semnificative din trecutul persoanei”⁵.

Transferul dintre noi și martiri trebuie să se realizeze prin compasiune, dar această compasiune poate fi lipsită de celelalte premise ale convertirii. Purul sacrificiu, efectul psihologic fiind altul decât cel scontat, este cel care aduce adepți. De aceea orice jertfă și violență trebuie evitată, orice inchiziție.

5. Carmen-Lucia STÎNEAN, „Transferul”, în: *Revista de Psihoterapie Integrativă*, vol. 2., nr. 2, septembrie 2013, pp. 65-66.

Efectul scontat ar fi fost acela al înspăimântării, dar această motivație negativă naște o așa mare frustrare de libertate, frica creată aduce așa o intrinsecă dorință de a o învinge, de eliberare, încât se petrece exact inversul, și deși sunt speriați la nivelul imediat, adepții vor crește în timp.

Însăși sentimentul fricii pe care îl „miros” îi apropie pe călăi de victima lor. Nu ca să o sfâșie. Din contră, îi sensibilizează, ca un fel de sindrom Stockholm inversat. Ajung să se teamă de ei înșiși căci văd în ochii victimelor propria reflexie, a călăului, și sunt surprinși de ce au devenit, deoarece până și cel mai rău călău are o imagine pozitivă despre sine. Ajung astfel călăii să simpatizeze cu victimele și, odată această îndoială sădită în ei, ea va eroda treptat sistemul autorității sub care se află, pentru a-i converti.

Dacă o victimă se poate identifica cu agresorul, ca în Sindromul Stockholm, identificarea nu se va limita la această perspectivă, agresorul se identifică și el cu victima, iar privitorul se identifică cu amândoi prin empatie. Transferul este inevitabil. Transferul nu este doar între martiri și privitori, ci și între victime și călăi, la fel cum la începutul psihanalizei era considerat

„ca pe un fenomen regretabil, care împiedică tratamentul. Progresiv, lucrul cu transferul a început să fie privit ca un element central al procesului, pentru că permitea interpretarea acestor obiecte interne proiectate și oferea oportunitatea de îndepărtare de tiparele de relaționare din trecut”⁶.

Pentru privitor există o fascinație față de suferința victimei ca și pentru călău, această fascinație este poarta prin care se insinuează un act de seducție. Vulnerabilitatea reprezintă întotdeauna un factor de seducție, ca și sfințenia.

„În spatele formelor sacrificiale, derivate toate unele din celelalte, nu există ceva «propriu», în sensul în care îl caută filozofia, apoi celelalte forme ale gândirii occidentale, sociologia sau psihanaliza, de exemplu, ci există un eveniment real și originar a cărui esență este întotdeauna, și inegal, trădată de toate traducerile și derivațiile metaforice constitutive ale gândirii occidentale, chiar atunci când acestea își găsesc câmpuri de

6. C.-L. STÎNEAN, „Transferul”, p. 70.

aplicare în care ele depășesc cu adevărat realul, în care eficacitatea lor este indiscutabilă”⁷.

Acesta este cel mai mare pericol al jertfei, riscul de a fi asimilat de aceasta. Prin jertfă se creează un vid în care este absorbit întregul univers.

După cum explică Paul Evdokimov, perioada persecuțiilor era perioada în care idealul creștin era moartea martirică, acesta ajungând un mod de viață. Bineînțeles, însă, că omenirea nu se putea mulțumi numai cu un asemenea mod de viață, care să se sfârșească brusc, oricând și, după libertatea religioasă conferită de Constantin cel Mare, s-au văzut lipsiți de idealul lor. Așa a apărut noul ideal religios creștin, trăirea monastică, prin care viața în pustietăți a fost considerată ca fiind un scop nobil, căci aduce viața acolo unde lipsește cu desăvârșire și unde lupta cu duhurile întunecate se purta mai puternic decât în lume.

Acest ideal a rămas prezent în conștiința creștinilor pe parcursul întregului ev mediu, fapt demonstrat de practica de a tunde în monahism pe monarhii diferitelor state, pentru a dobândi mântuirea⁸.

4. Fanatismul inchiziției

Legea creștină este grea, dar lumea antică a îmbrățișat-o chiar cu riscul morții martirice, ori poate tocmai pentru asta, pentru că a înțeles că numai în stare de jertfă se poate ajunge la Dumnezeu; însă Bisericele apusene au îngreunat și mai mult această lege, înăsprind unele rânduieli peste măsură și împingând-o uneori până la extrem, ceea ce a provocat secularizarea societății apusene, respingând nu doar exagerările, ci legea lui Hristos în întregime, deschizând porțile libertinajului. Prin interpretări tendențioase ale textelor Sfintei Scripturi, ea și-a motivat exagerările, ba chiar și folosirea metodelor coercitive pentru care a înființat inchiziția: „*Silește-i să intre, ca să mi se umple casa*” (Lc 14, 23).

7. R. GIRARD, *Violența și sacrul*, p. 323.

8. Paul EVDOKIMOV, *Vârstele vieții spirituale*, Editura Christiana, București, 1993, p. 95.

Aici contextul este cu totul altul decât cel al forțării credinței. Pilda se referă la a sili oamenii săraci să intre la ospăț, oamenii care sunt flămânzi nu necesită aceasta, deci folosirea termenului este emfatică, se subînțelege obligația de a fi milostiv, de a nu ezita în a ajuta pe cei care doresc să fie ajutați, nu de a îmbuiba pe cei care sunt sătui. Există chiar o precizare imediată „*căci niciunul din acei oameni care fuseseră invitați nu va gusta din cina mea!*” (Lc 14, 24). Precizarea se face prin opoziția „invitați” – „siliți”. Adică cei care susțin că trebuie forțați, torturați oamenii ar trebui să vadă că de fapt Dumnezeu nu obligă nici măcar pe cei „invitați”, cum ar putea „sili” pe altcineva în sensul încălcării liberului arbitru. Acest termen aparent controversat este de fapt o ilustrare a cutumei de a ruga pe cineva de trei ori cel puțin să se așeze la masă pentru a îi oferi ocazia să refuze politicos înainte de a accepta în final invitația.

Nu există, deci, dragoste cu forța, iar potrivit spiritualității răsăritene, în Împărăția lui Dumnezeu se poate intra nu doar în stare de fiu care face binele din dragoste sinceră față de Dumnezeu, ci și în stare de slugă care face binele în mod interesat, pentru a intra în Rai, ori în stare de rob, care face binele de frica chinurilor iadului⁹.

5. Diferența între martiriul războinic și cel ascetic

În arhetipurile arhaice putem să găsim unul care se apropie de ideea de martiriu, acela al ascetului, comparat de Julius Evola cu războinicul, deoarece ambele sunt „tipuri ale virilității pure, realizatori ai ființei pentru sine”¹⁰. Cele două tipuri au în comun lipsa de contaminare cu principiul feminin, ascetul fiind cast, iar războinicul, în rolul său, neraportându-se la eros, ca alte tipuri, al regelui sau al amantului.

Sacrificiul de sine pe care-l face ascetul este în aceeași paradigmă cu sacrificiul vieții pe care-l face martirul, doar că unul se sacrifică de bunăvoie, treptat, de-a lungul vieții, iar celălalt o face într-un context al persecuției din partea autorității, a instituțiilor de stat, ca reacție a

9. P. EVDOKIMOV, *Vârstele vieții spirituale*, p. 60.

10. Julius EVOLA, *Metafizica sexului*, „Editura Humanitas”, București, 2006, p. 117.

acestora la mărturisirea creștinătății lui, cu ceea ce presupune aceasta, credința în subordonarea lumii materiale celei spirituale. Dacă titlul lucrării dezbate moartea martirică ca o dovadă de fanatism sau de religiozitate, înseamnă că s-au stabilit unele analogii care au condus prin elementele lor comune la această analogie între martir și fanatic, dar și la analogia între martir și ascet. Analogia între ascet și martir, atunci, ca să rezolvăm această îndoială, se fundamentează pe jertfirea existenței, la ascet gradat, iar la martir în mod brusc. Mai există și o analogie între războinic și martir deoarece războinicul are o dorință de a deveni martir. Dar martiriul războinicului include principiul activ, căci martiriul pentru el este o dovadă de eroism, de curaj, pe când la martiriul creștinilor este o consecință a mărturisirii credinței într-o superioritate a lumii spirituale. Războinicul se jertfește pentru o realitate concretă, palpabilă, o libertate imediată care trebuie dobândită imediat, în viața aceasta, pentru cei vii care vor urma lui, o permanentizare a unei stări de facto asupra unei situații de jure. Diferența dintre martiriul ascetic și cel războinic este diferența între credința în viața de apoi și credința în viața aceasta, între iertare și dreptate, care, raportate una la cealaltă, nu sunt egale, „căci pacea este de patru ori mai mare decât dreptatea”¹¹.

Dar nici războinicul nu este fanatic, chiar dacă crede în Dumnezeu, deoarece fanatismul religios nu este întotdeauna beligerant, iar războinicul credincios nu este întotdeauna un fanatic. Iar luptătorul pentru dreptate nu este fanatic:

„Deși simțul de justiție este natural omului, fiind chiar unul din cele mai profunde și universale instincte omenesti, aplicarea dreptății întâmpină greutăți îndeosebi din partea egoismului omenesc, care voințe totul pentru sine. De aceea realizarea dreptății, la nevoie, trebuie impusă prin constrângere. Firește, moralitatea interioară, de care ține și dreptatea ca virtute, nu-i supusă niciunei constrângeri fizice. Numai acțiunile exterioare cad în sfera ei. Dar actele dreptății ca virtute socială sunt exterioare. Deci, constrângerea fizică este posibilă, chiar motivată moral. Căci dreptatea nu cere altceva decât strict drepturile convenite fiecăruia. Ordinea morală voită de Dumnezeu cere ca împotriva celor care se opun

11. *Pacea este de patru ori mai mare decât dreptatea!*, <https://pelerinajathos.ro/pacea-este-de-patru-ori-mai-mare-decat-dreptatea/>, accesat 15 nov. 2021.

ordinii legale să se întrebuițeze constrângerea, pentru apărarea ordinii sociale și pentru îmbunătățirea morală a celor ce n-o respectă¹².

Aici Teologia Morală nu include cazurile când însăși legea este o convenție a unor forțe independente de starea de fapt a populației, nu include tratate internaționale nedrepte sau hotărâri discriminatorii ale unei majorități fără de Dumnezeu, dar justifică lupta pentru dreptate atunci când avem legea de partea noastră. Ce facem cu acele excepții când legea însăși este discriminatorie? Aici Teologia Morală ar trebui să invoce chiar cazurile martirilor care au fost sacrificați în perfectă concordanță cu legea seculară. Ca să nu ieșim din morala creștină, deci, nu putem fi războinici martiri, avem voie să fim doar martiri.

„Nu vă împotriviți celui rău” (Mt 5, 39). De aceea, nu sunt permise nici războaiele, pentru că Hristos a pregătit ceva mai bun pentru noi în viața viitoare. Învățătura hristică afirmă că oricare formă de război e un păcat și că putem muri cu acest păcat, periclitându-ne mântuirea.

Prostiile se pot susține numai cu forța. Iar frica este cea care duce la luarea deciziilor proaste, de aceea putem spune că toate deciziile care au fost luate în stările de alertă generate de pandemie au fost decizii greșite. Cei ce vor să stăpânească lumea, se folosesc de garduri, de cipuri, de telefoane și internet urmărite, de spionaj de toate felurile, dar cel mai mult se folosesc de diversiunea creată de stările de criză economică sau de pandemie. Acest fapt nu trebuie să ne descurajeze; dintotdeauna omenirea a fost confruntată cu stări de criză urmate de decizii eronate, distructive. Toate epocile sunt la fel. Numai iubirea le face suportabile. Ne-am bucurat în secolul trecut de foarte puțin răgaz, perioada antebelică, perioada interbelică fiind urmată de un “război rece” care a durat până la finalul secolului. Multe războaie au fost pornite sub diferite pretexte, niciunul nefiind justificat cu adevărat. În 1918-1919, o coincidență în aparență, a declanșat o pandemie care a ucis 40 de milioane de oameni.

12. † Mitropolit Nicolae MLADIN, Diac. Orest BUCEVSCHI, Constantin PAVEL, Diac. Ioan ZĂGREAN, *Teologia Morală Ortodoxă pentru institutele teologice, vol. II. Morala specială*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980, p. 224.

Concluzii

Potrivit dicționarului, persecuție, în general, înseamnă „urmărire nedreaptă și perseverentă a cuiva, cu intenția de a-i provoca un rău, un neajuns; prigoană; (cu sens atenuat) nedreptate repetată cu insistență”¹³.

Persecuții au existat în toată istoria omenirii. Persecutori au fost, sunt și vor fi întotdeauna, nu doar din motive religioase, ci din cele mai diverse motive: pentru funcții înalte, din slavă deșartă, pentru motive din cele mai josnice, ridicate la rang de virtute de cei smintiți și libertini.

Persecuții religioase au existat, de asemenea, întotdeauna, inclusiv împotriva poporului evreu. Prorocul Daniel a fost aruncat în groapa cu lei (Dn cap. 6), prietenii săi au fost aruncați în cuptorul cu foc (Dn cap. 3), frații Macabei au fost uciși pentru păstrarea credinței lor (2 Mac cap. 6-7).

Istoria creștinismului a început cu jertfa supremă a Întemeietorului lui, Mântuitorul Iisus Hristos, și a continuat imediat cu jertfele nenumărate ale urmașilor săi, începând cu Sfântul Arhidiacon Ștefan și continuând cu Sfinții Apostoli și cu toți martirii care au presărat perioada de aproape trei secole a împăraților persecutori: Nero, Domițian, Traian, Adrian, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Comod, Septimius Sever, Caracalla, Maximin Tracul, Filip Arabul, Deciu, Trebonius Gallus, Valerian, Aurelian, Dioclețian, Maximian, Galeriu, Maximin Daia, Liciniu, iar mai târziu, Iulian Apostatul. De aceea se afirmă, în mod realist, dar și ironic, că vocația lumii romane a fost, pentru o vreme, aceea de a martiriza¹⁴.

Potrivit cuvintelor Mântuitorului din clipele cele mai dramatice, sacrificiul suprem ar fi putut părea modul de a muri perpetuu al creștinilor, ceea ce ar fi fost o mare problemă pentru propovăduirea la infinit a credinței, însă Mântuitorul Hristos ne-a transmis, în acele împrejurări, cât de grave vor fi derapajele omenirii în decursul istoriei împotriva simțului comun și împotriva logicii și a rațiunii umane, ceea

13. ***, *Dex*, <http://www.dictio.ro/dex/persecutie>, accesat 15 nov. 2021.

14. Mircea ELIADE, Ioan P. CULIANU, *Dicționar al religiilor*, Editura Humanitas, București, 1993, p. 139.

ce constituie chiar păcat împotriva Duhului Sfânt, pentru că e vorba de împotrivirea față de adevărul învederat.

Toate neamurile și-au încercat pe creștini metodele de tortură, dezvoltându-le tot mai mult, spre îngrozirea tuturor.

Și comuniștii se pot lăuda că au martirii lor care și-au dat viața pentru idealurile lor. Altruismul umanist comunist s-a vrut a fi o contrapondere la jertfelnicia creștinilor motivată religios.

Fanatismul nu era al celor care au murit ca martiri, ci caracterizează pe cei care i-au ucis, în numele credințelor lor. Oricât de corectă ar fi o religie din punct de vedere teologic, nu are dreptul să ridice sabia în numele crezului ei, pentru că adevărul nu se impune cu forța, ci se primește în libertate și conduce la libertate.

Persecuții sunt și astăzi de tot felul și pentru orice, pentru cele mai banale nimicuri. Se vorbește de al treilea război mondial care a și început și al cărui câmp de luptă este psihicul uman; este vorba de războiul psihologic, de războiul oricui împotriva oricui, al vecinilor și rudelor de tot felul între ele. Aceasta este noua formă de martiraj la care ne conduce răutatea omenească până la sfârșit. Iar „*cine va răbda până la sfârșit, acela se va mântui*” (Mt 10, 22) și „*fericit este cel ce nu se va sminti întru Mine*” (Mt 11, 6).

Dar dacă denigrăm astfel Biserica și realizările sfinților, atunci avea dreptate Mântuitorul să se întrebe dacă, la sfârșitul lumii, va mai găsi credință pe pământ (Lc 18, 8).